

Zaňko, Tatjana

Další svazek brněnské slavistiky ke střední Evropě

Новая русистика. 2018, vol. 11, iss. 2, pp. 81-84

ISSN 1803-4950 (print); ISSN 2336-4564 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/NR2018-2-11>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138390>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

pojednává o proniknutí přívlastků vyjádřených nesklonným prepozičním adjektivem do současného jazyka, uvádí různé způsoby klasifikace daných jazykových útvarů a porovnává jejich vznik a použití v současném ruském a českém jazyce.

Giuseppe Maiello se ve svém příspěvku zabývá italskou koncepcí českého národního obrození a klade si otázku o možných příčinách „slabšího zájmu ze strany Itálie o tento důležitý moment českých dějin“ [POSPÍŠIL, ZELENKA, PAUČOVÁ 2018, 95].

Je patrné, že jednotlivé příspěvky sborníku jsou vzájemně propojené a zahrnují nejenom tradice, z nichž vychází česká slavistika, ale také poměrně nové jevy a tendence, které souvisí s novými technologiemi, obsahují též široké srovnávací studie stavu a dynamiky vývoje jazyka a literatury a jejich politické aspekty v prostoru slovanských kultur.

Tatjana Zaňko

Literatura:

POSPÍŠIL, I., ZELENKA, M., PAUČOVÁ, L. (2018) (eds): *Česká slavistika 2018*. Brno.

<https://doi.org/10.5817/NR2018-2-11>

Další svazek brněnské slavistiky ke střední Evropě

POSPÍŠIL, I. (ed.): *Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí II*. Brno: Středoevropské centrum slovanských studií, Jan Sojnek – Galium 2018. ISBN 978-80-88296-01-0.

Kolektivní publikace obsahuje materiály stejnojmenné mezinárodní vědecké konference, jež proběhla v půlce listopadu roku 2017 ve spolupráci Středoevropského centra slovanských studií a České asociace slavistů s Ústavem slavistiky FF MU a Slavistickou společností Franka Wollmana a je pokračováním tradice brněnských konferencí o střední Evropě. Rozsáhlý svazek plynule navazuje na jeho první část *Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí* a je monografickou analýzou různých aspektů a konkrétním výzkumem jevů střední Evropy. Sborník je zdařilým pokusem o objasnění role a místa střední Evropy v dnešním evropském myšlení a také o vystižení hodnocení vývoje střední Evropy v posledních desetiletích. V úvodu editor monografie **Ivo Pospíšil** zmiňuje fenomén střední Evropy, která je spíše duchovním nežli geopolitickým prostorem, areálem. Publikace ve 36 příspěvcích českých, polských, slovenských, maďarských, ukrajinských, ruských a slovinských autorů svým způsobem

sumarizuje a reviduje dosavadní stav komplexního seriózního a dlouhodobého bádání o středoevropské problematice.

Po obsahové stránce je sborník rozdělen do dvou oddílů: *Jazyk – literatura – kultura* a *Historie – filozofie – kulturní historie – politika – metodologie*. První kapitola obsahuje 23 příspěvků, v jejichž centru je představena střední Evropa v zrcadle jazykovědných, literárněvědných a kulturologických souvislostí. **Ondřej Bláha** se zamýšlí nad historickými předpoklady konvergentního vývoje jazyků střední Evropy a tendenci k formalizaci věty vidí jako hlavní a nejdůležitější středoevropský jazykový rys. Jedním z nedostatečně prozkoumaných rysů středoevropského jazykového svazu, a to německými sémantickými kalky v češtině a jiných slovanských jazycích, se zabývá ve svém článku **Marija Alexejevna Jelizarjeva**. Otázky středoevropského jazykového svazu z hlediska jeho konstituování a konstituovanosti řeší **Sergej Skorvid**, jenž „se pokouší o konfrontaci výkladu různého počtu zjišťovaných shod v pracích jednotlivých badatelů, včetně těch nejnovějších, a o rekonstrukci několika fází, které se vystřídaly v průběhu utváření daného jazykového areálu“ [POSPÍŠIL 2018, 177].

Tematické zaměření oblasti literárněvědných příspěvků této kapitoly monografie je rozsáhlejší. Setkáváme se zde se zajímavými názory autorů, kteří se zabývají polskou literární vědou. Například **Andrzej Borkowski** pojednává o cestovních zápiscích Jakuba Sobieského a o místě, které v nich zaujímá střední Evropa; **Agnieszka Janiec Nyitrai** žijící a pracující v Maďarsku analyzuje sborník esejí Andrzeje Stasiuka *Wschod* (2014) v kontextu příslušnosti Polska k Východu a Západu. **Michał Kuran** se zabývá projevy společenství myšlenek v literatuře střední Evropy na přelomu 16.–17. století.

Ukrajinská literatura je také nepochybně důležitým objektem bádání o střední Evropě, a to v člancích **Ivana Fedečka**, jenž věnuje svou pozornost významné osobnosti, ukrajinskému překladateli a publicistovi konce 19. – začátku 20. století Ivanu Frankovi, a **Michajla Hnatjuka**, který analyzuje východní tradice a středoevropské mezníky ukrajinské literatury 19. – začátku 20. století. Na pojetí slovenské literatury ve středoevropském kontextu se zaměřují **Marta Germušková** a **Zuzana Chrenková**, jejíž práce navazuje na metodologický model vymezený M. Bátorovou a zabývá se hloubkovou analýzou románu J. C. Hronského *Pisár Gráč* (1940); jeho typologické souvislosti odkazují k středoevropské literární a kulturní struktuře či kontextu. **Tereza Šmidová** sleduje míru ovlivnění a určování česko-slovenské fanfiction středoevropskými kulturními reáliemi.

Petr Kučera pohlíží na šumavskou literaturu jako na regionální literaturu středoevropské periferie a zaměřuje se i na její tendenčnost. **Jana Waldnerová** se zabývá poetikou humoru románové trilogie *Poslední aristokratka* současného českého spisovatele Evžena Bočka. S nacionalismem, světoobčanstvím a vnímáním vlastní historie a hlavně s „vnímáním odlišností a interpretacemi vlastních kořenů“ v tvorbě

českého spisovatele a autora divadelních her a komiksů Jaroslava Rudiše nás seznamuje příspěvek **Martina Markoše**, jenž sleduje „minulost postav, její vliv na současnost, souvislosti s významnými historickými událostmi, vlastní sebereflexe, vazby na jiné evropské země a hledání životních jistot“ [POSPÍŠIL 2018, 155]. Na téma homosexuality na profesionální české divadelní scéně se zaměřuje příspěvek **Jaroslava Sommera**, který zkoumá, jak často se objevují v českém divadle domácí a přeložené inscenace, do nichž „byl homosexuální motiv dosazen tvůrčím týmem, aniž by se vyskytoval v původní hře, literární či filmové předloze“ [POSPÍŠIL 2018, 189–196]. O paralelách a hudebním principu, na nichž J. Škvorecký vybuďoval svůj román *Mirákl* (Toronto 1972), pojednává **František Všeticka** – srovnává *Mirákl* a Kunderův *Život je jinde* a ve způsobu tvorby obou autorů vidí „jisté příbuzenství“ [POSPÍŠIL 2018, 229].

Ivo Pospíšil se zabývá analýzou tří dopisů Alfreda Bema, jenž poukazuje na úpadek sovětské literatury počátku 30. let 20. století a zároveň na její popularitu ve světě, a to z důvodu jejího „sepětí se současností, její aktuálnosti a líčení každodenního života“. Autor příspěvku přináší nové pohledy a kritické komentáře a „demonstruje, jak se jednotlivé národní literatury střídají ve světovém literárním kánonu v časových vlnách“ [POSPÍŠIL 2018, 163–175]. O hlavních tendencích v aktuální české recepci ruské literatury posledních 10 let na materiálu knižně vydaných překladů se dovídáme z příspěvku **Josefa Šaura**, který uvádí, že většinou se překládají „díla kriticky zachycující ruské dějiny 20. století a současné Rusko“, zdůrazňují se politické a společenské postoje autorů, pak ovšem „umělecká kritéria ustupují do pozadí“ [POSPÍŠIL 2018, 197]. **Eva Kudrjavceva Malenová** studuje otázky četnosti překladů trilogie *Neználka* od Nikolaje Nosova v některých evropských zemích jakožto českého fenoménu ve středoevropském kontextu.

K příspěvkům komparativního rázu patří jednak článek **Vladimíra Hegera**, v němž autor srovnává prózy *Austerlitz* od W. G. Sebald a *Knihy Ćakubovy* od O. Tokarczukové; tématem jejich děl je právě střední Evropa. Středoevropsky je zaměřen také příspěvek **Patrika Šenkára**, který srovnává prozaickou tvorbu představitelů současné slovenské literatury v Rumunsku pro děti a mládež D. M. Anocové a J. Nováka.

Nelze rovněž opomenout příspěvek **Jany Kostincové**, který je věnován současné exofonní a multilingvální poezii a metodologicky vychází z poetiky překladu Marjorie Perloff a prezentuje několik příkladů současné multilingvální literární tvorby. O osobnostech, jež doprovázejí národní a geopolitickou historii a prostřednictvím krásné literatury, kulturní publicistiky nebo esejí jsou schopné vyjádřit svůj názor na politickou a národní situaci v zemi a v Evropě, pojednává **Viera Žemberová** ve svém článku s názvem *Homo scribens versus homo politicus*.

Tematické zaměření druhé kapitoly je velmi různorodé; jsou v ní příspěvky zaměřené na historii a kulturu, filozofii a politiku, na metodologii. **Iveta Bůžková** zkoumá

a porovnává eseje vybraných slovinských autorů, kteří se zabývali myšlenkou střední Evropy pod vlivem známé Kunderovy eseje. Odrazem česko-ukrajinských jazykových, ale také historických interferencí v současných vztazích mezi Čechy a Ukrajinci se ve svém článku zaobírá **Tereza Žáková**. Názory dvou významných ukrajinských emigrantů, slavistů a literárních vědců Dmytra Čyževského a Jurije Ševelova na střední Evropu jako geografický a kulturní areál ve svém příspěvku přehledně mapuje **Oksana Blaškiv**. Analýzou ruské populistické myšlenky o emigraci se zabývá **Monika Gracka**. S názory nizozemského sociálního antropologa Jacoba Vossesteina, jenž nám poskytuje neokoloniální obraz střední Evropy ve svém díle *Working with Eastern Europe* (2006), se setkáváme v článku **Alexandry Gorodecké**. Střední Evropu v kontextu postkoloniálních studií zkoumá a subjektivní zprávu o tom podává **Michał Kocyzyk**. S nejvýznamnějšími geopolitickými a kulturními koncepty střední Evropy po roce 1918, které vycházely z panevropského hnutí vedeného Richardem Coudenhovem-Kalergim a středoevropského hnutí s vůdčí osobností Eleméra Hantose, nás seznamuje **Miroslav Jeřábek**. Ve svém příspěvku, jenž se týká fenoménu nových subjektů na slovinské politické scéně, hledá **Alena Klvaňová** odpověď na otázku, zda tento fenomén narušil „stabilitu stranického systému Republiky Slovinsko“ [POSPÍŠIL 2018, 305]. **Anna Kobylińska** uvažuje nad příčinami, podle nichž Slovensko chybí na performativní mapě polského literárního kritika Przemysława Czaplińskiego, který v roce 2016 vydal svou knihu *Poruszona mapa*, jejíž některé pasáže jsou velmi provokativní. **Markéta Poledníková** se zabývá reflexí studií ruského filozofa V. S. Solovjova v českém a slovenském prostředí v první polovině 20. století, následně pak před rokem 1989 a po něm. Reflexi středoevropské „solidarity otřesených“ v komparativním literárním aspektu přináší **Karolina Pospiszil**. **Richard Změlík Kozak** předkládá model střední Evropy jako kosmopolitního prostoru tolerantního spoluzití národů s vlastní identitou, ve kterém je potlačen nadměrný nacionalismus.

Autoři svými příspěvky nahlíží na střední Evropu z různých úhlů – od literární vědy, jazykovědy, kulturologie a areálových studií přes poetiku, komparatistiku až k historiografii, politologii, sociologii, pomocí nichž se vyzdvihují a studují aktuální problémy kulturního a geopolitického areálu středoevropských národů.

Tatjana Zaňko

Literatura:

POSPÍŠIL, I. (2018) (ed.): *Střední Evropa včera a dnes: proměny koncepcí II*. Brno.